

Tasa-arvo- ja sosiaaliturvaministeri

Sanni Grahn-Laasonen

tasy.stm@gov.fi

minna.viuhko@gov.fi

8.10.2023

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 8562 0600

E: amnesty@amnesty.fi

W: amnesty.fi

Amnestyn Suomen osaston puheenvuoro ministeri Grahn-Laasonen pyöreän pöydän keskustelussa 4.10.2023

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta puheenvuoroon. Amnesty nosti tiiviiseen puheenvuoroonsa seuraavat seikat:

”Arvoisat läsnäolijat.

Kiitän ministeriä eilen julkaistusta, selkeästä ihmisoikeuslinjauksesta: olette valmiit luopumaan lähisuhdeväkivallan sovittelusta kokonaan.

Myös seksuaalirikokset olisi suljettava sovittelun ulkopuolelle. Oikeusministeriön julkaiseman, Rikosuhripäivystyksen asiakkaita koskevan selvityksen¹ mukaan seksuaaliväkivaltaa kokeneita ihmiskaupan uhreja ja pakkoavioliiton uhreja oli ohjattu sovitteluun, kun poliisi oli tulkinnut tilanteen lähisuhdeväkivallaksi. Joissakin tapauksissa asiakkaat olivat kokeneet painostusta rikoksen sovitteluun sekä viranomaisten että hyväksikäyttäjän ja oman perheen toimesta.

Asenteet, jotka ylläpitävät naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa, ovat olleet läsnä sovittelupoliittisessa keskustelussa. Väkivaltaa on vähätelty sen kohdistuessa naisiin ja tyttöihin, on paisuteltu sovinnon merkitystä ja palveluohjausta.

On selvää, että väkivaltakierteen katkaisuun ja uhrien toipumisen tueksi tarvitaan palveluja. Suomessa näitä palveluja tarjoavat monet järjestöt. Näissä palveluissa sovinto ei ole tavoite.

Onkin juuri oikea aika resursoida näitä palveluntarjoajia lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan sovittelutoiminnan sijaan. Tukipalveluja tarjoavien järjestöjen resurssien turvaaminen on myös hallitusohjelmassa mainittu, uhripoliittisen toimintaohjelman yhteydessä. Kiitos myös tästä kirjauksesta.

Suomalainen lainsäädäntö on kehittynyt vuosien varrella. Lainsäädäntömuutosten yleisestävä, yhteiskunnallinen tavoite on ollut, ettei lähisuhde- tai seksuaaliväkivaltaa pidettäisi yksityisasiana, että näissä väkivaltarikoksissa yhteiskunta ottaa vastuun rikosprosessin etenemisestä ja rikosvastuun toteutumisesta.

¹ Selvitys Rikosuhripäivystyksen asiakkuudessa olevien, seksuaaliväkivaltaa kokeneiden ihmiskaupan uhrien tapauksista ja tilanteista. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:23. Ihmiskaupan ja pakkoavioliiton uhrien ohjaamisesta sovitteluun ja myös koetusta painostuksesta sivuilla 26-27, 64. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164941/OM_2023_23_SO.pdf?sequence=1&isAlloWed=y

Huolimatta lainsäädäntöuudistuksista naiseen kohdistuva väkivalta on edelleen vaarassa tulla luokitelluksi yksityisasiaksi. Virallisen syytteen alaisia rikoksia jätetään tutkimatta ja ohjataan sovitteluun. Suomessa apulaisoikeuskansleri on kiinnittänyt tähän tendenssiin huomiota². Arvioidessaan Poliisihallituksen ohjeistusta sovittelumenettelystä (2019) apulaisoikeuskansleri totesi, että ohjeissa olisi selkeästi todettava, että toistuvaa parisuhdeväkivaltaa ei tule sovitella. Tämän lisäksi suojelutarpeen arvioinnissa olisi huomioitava muut parisuhdeväkivaltaan liittyvät, erityisesti uhrin suojelutarvetta korostavat riskitekijät. Apulaisoikeuskanslerin mielestä on arvioitava, olisiko osa ohjeista annettava määräyksiä. Myös korkein oikeus on tehnyt useita ratkaisuja, joissa korostetaan lähisuhdeväkivallan ja parisuhdeväkivallan haavoittavuutta, ja siten epäsovittavuutta soviteltavaksi.³

Ratkaisussaan apulaisoikeuskansleri toteaa, että harkinta sovittelumenettelyn soveltuvuudesta parisuhdeväkivaltaan on yksittäisen poliisin harteilla: henkilön tiedot ja asenteet voivat vaikuttaa valittuun menettelytapaan eikä sovittelukäytäntö muodostu yhdenmukaiseksi.

Apulaisoikeuskansleri painottaa, että Poliisihallituksen ohjeissa tulisi nykyistä kattavammin tuoda esiin, mitä riskejä sovitteluun parisuhdeväkivaltilanteissa sisältyy. Tavoitteena on oltava uhrien oikeusturvan ja oikeusvarmuuden takaaminen ja yhdenvertaisuus rikoslakia sovellettaessa.

Tämä tavoite ei toteudu niin kauan, kun kyseisiä rikoksia ohjataan sovitteluun. Ohjeet ja määräykset eivät riitä, lainsäädännön on oltava selkeä. Sovitteluun ohjaamisen sijaan rikosprosessia on kehitettävä uhrin oikeudet paremmin huomioivaksi. Hallituksen on toteutettava lakimuutokset, jotka sulkevat lähi- ja parisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan sovittelutoiminnan ulkopuolelle. Kiitos. ”

Lisäresurssit:

Tiedoksenne blogiteksti, jossa vertailen tutkimuksia koskien toistuvan lähisuhdeväkivallan sovittelua (julkaistu 17.3.2023):

<https://www.amnesty.fi/toteutuuko-syrjimattomyys-jos-toistuvaa-parisuhdevakivaltaa-ohjataan-sovitteluun/>

Yksityiskohtaiset suosituksemme yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi valtioneuvostolle (julkaistu 8.8.2023) löytyvät täältä:

<https://www.amnesty.fi/uploads/2023/08/liite-amnestyn-suositukset-syrjimattomyyden-edistamiseksi.pdf>

Kunnioitavasti,

Pia Puu Oksanen

Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän asiantuntija

Amnestyn Suomen osasto ry

pia.oksanen@amnesty.fi

² Ratkaisu, jonka apulaisoikeuskansleri teki vuoden 2022 lopulla, ei koske sovittelua, vaan esitutkinnan aiheettomia viivytyksiä lähisuhdeväkivalta- ja seksuaalirikoksissa. Ratkaisu ja sen perusteena oleva laaja selvitystyö antaa kuitenkin pohdittavaa myös lähi- ja parisuhdeväkivallan sovittelun sopivuuden punnitsemiseen. Apulaisoikeuskanslerin selvitys johti kahdeksan esitutkinnan osalta huomautuksen antamiseen. Esitutkinta oli näissä tapauksissa aiheettomasti ja merkittävästi viivästynyt. Vakavimpia laiminlyöntejä ei ole selitettävissä poliisin resurssien puutteella, ratkaisussa todetaan.

³ Lähisuhdeväkivaltarikoksissa, uhrin ja tekijän ollessa epätasavertaisessa asemassa, teko on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa (KKO:2002:2, KKO: 2012:9, kohdat 6-7, KKO:2018:22 kohta 16, KKO: 2020:20). Myös osapuolten luottamuksellinen suhde lisää väkivallanteon vahingollisuutta (KKO:2012:9, kohta 7).